

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยปัจจุบันอยู่ในกระแสทุนนิยมที่เชิดจูงการเน้นการพัฒนาทางวัตถุ และส่งเสริมวัฒนธรรมการบริโภค ค่านิยมที่จะเสพสุข และครอบครองวัตถุอย่างไม่มีขีดจำกัด กระแสดังกล่าวไหลบ่าจากเมืองเข้าสู่หมู่บ้าน เกิดแหล่งอบายมุขสิ่งบันเทิงความสุขความสบาย อยู่ดาษดื่น สังคมเมืองกับสังคมชนบทเริ่มไม่แตกต่างกันที่จะต้องดิ้นรนเอาตัวรอด มีชีวิตอยู่เพียงแค่การแสวงหาวัตถุ สิ่งของมาตอบสนองความอยาก และความต้องการของตนเองมากขึ้น (อุทัยวรรณ กาญจนกมล 2539, หน้า 109- 191)

ท่ามกลางกระแสดังกล่าว การเร่งรีบ การกระด้น ความอยากได้ ความอยากรวยที่ผ่านสื่อต่าง ๆ ได้ดอกร้ายอยู่ทุกวัน ทำให้คนเกิดความต้องการที่ขาดความยับยั้ง และพยายามสนองตอบความต้องการของตนเอง (เศรษฐสยาม, 2540, หน้า 10 – 11) สังคมในปัจจุบันจึงเป็นสังคมของนักบริโภคด้วยการโฆษณาชวนใจให้ผู้คนจับจ่ายใช้สอย มากกว่าจะคำนึงถึงคุณค่าหรือประโยชน์ใช้สอยโดยตรงของตัวสินค้า เช่น ชี้อรยन्द์เพื่อสถานภาพมากกว่าเอาไว้เดินทาง หรือดื่มเบียร์เพื่อความเป็นไทย (อรรถจักร สัตยานุรักษ์, 2541, หน้า 100 – 101)

ครูก็เช่นเดียวกับคนอื่น ๆ ในสังคมที่ตกเป็นเหยื่อของการบริโภคนิยม วิ่งตามระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่คอยกระตุ้นให้บริโภคอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้โรงงานอุตสาหกรรมดำเนินการผลิตตามสายพานต่อไป นอกจากนี้ครูในฐานะผู้นำสังคม บางคนอยู่ในฐานะผู้บริหารและอยู่ในฐานะข้าราชการที่มีศักดิ์ศรียิ่งต้องทำตัวให้สมบูรณ์แบบ แต่เมื่อพิจารณาถึงเรื่องรายได้ของครูแล้ว จะเห็นว่าครูมีรายได้ต่ำมากเมื่อเทียบกับรายได้ของเอกชน (โกศล ประครองเพชร, 2540, หน้า 42) หรือเมื่อเทียบกับอัตราเงินเดือนของครูในประเทศสิงคโปร์พบว่า อัตราเงินเดือนครูของเขาสูงกว่าอัตราเงินเดือนของครูในประเทศไทยหลายเท่าตัว (เรืองชัย ทรัพย์นิรันดร์, 2541, หน้า 41) ดังนั้นการที่ครูมีรายได้ต่ำจึงทำให้ไม่พอใช้จ่ายในการเลี้ยงชีพและครอบครัว รวมทั้งการที่จะตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ซึ่งครูบางคนหาทางออกด้วยการกู้หนี้ยืมสินมาเพื่อสนองความต้องการของตนเอง เพื่อใช้ชีวิตของตนมีความสุขอยู่ในสังคมได้อย่างเทียมหน้าเทียมตากับผู้อื่น

จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่า ข้าราชการครูมีหนี้สินจากแหล่งต่าง ๆ สูงถึง 85,000 ล้านบาท ตัวเลขนี้เป็นยอดเงินกู้ในระยะหนึ่งที่ตรวจสอบได้ของแหล่งเงินกู้ในระบบ ส่วนที่เป็นหนี้ในระบบที่ไปกู้จากเอกชน ในอัตราดอกเบี้ยสูงถึงร้อยละ 10 – 20 บาทก็มี (โกศล ประคองเพชร, 2540, หน้า 42) และจากการสำรวจภาระหนี้สินของข้าราชการครูทุกกรมในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการพบว่า ข้าราชการครูเป็นหนี้จำนวน 507,607 ราย จากจำนวนครูทั้งหมด 533,422 ราย คิดเป็นร้อยละ 95 ของข้าราชการครูทั้งหมด ส่วนยอดเงินเฉพาะที่กู้ในระบบมีจำนวนถึง 81,162 ล้านบาท (อรุณ จันทวานิช, 2540, หน้า 20 – 21) สำหรับข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำพูน รวมทั้งนักการภารโรง และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเป็นหนี้ถึง 85.46 % (สหกรณ์ออมทรัพย์ครูลำพูน, 2541, หน้า 34)

ปัญหาเป็นหนี้สินของครูไทยได้ถูกกล่าวขานถึงผลกระทบที่ตามมาอย่างกว้างขวางว่า ในขณะที่ครูตกอยู่ในสภาวะการเป็นหนี้ เงินเดือนเหลือไม่มากนัก ในขณะที่สมรรถนะของครูกำลังคิดอะไรอยู่ จะมีเวลาพอที่จะคิดและทุ่มเทงานที่ผลิตบุคลากรของประเทศชาติหรือไม่ (ทักษิณ ชินวัตร, 2541) จากการศึกษาได้พบว่าภาวะการเป็นหนี้สินของครูทำให้คุณภาพของตัวครูตกด้อยลง ส่งผลกระทบต่อคุณภาพทางการเรียนการสอนของนักเรียนตามไปด้วย (สุธรรม ปิ่นประเสริฐ, 2540, หน้า 47) อีกทั้งยังกระทบต่อการศึกษาของชาติโดยรวมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะการเป็นหนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับขวัญกำลังใจและแรงจูงใจในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ เมื่อครูประสบปัญหาขาดความเชื่อมั่น ขาดขวัญกำลังใจ และแรงจูงใจก็จะทำให้หมดกำลังใจในการ ปฏิบัติงานตามไปด้วย (โกศล ประคองเพชร, 2540, หน้า 44)

นอกจากนี้ ครูยังถูกมองว่าเป็นอาชีพที่น่าสงสาร ต้องทำงานอื่น ๆ นอกเหนือจากงานสอนที่ทำประจำอยู่ ผู้บังคับบัญชามอบหมายงานอื่น ๆ ให้ทำเพิ่มขึ้นอีกคนละหลาย ๆ งานที่มีอยู่ในโรงเรียน และยังต้องทำงานทางด้านสังคมอีกมากมาย ในเวลาเดียวกันรายได้ก็น้อยโอกาสที่จะหารายได้พิเศษดังเช่นอาชีพอื่น ๆ ก็ลำบาก ดังนั้นภาครัฐในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรง จึงพยายามหาแนวทางแก้ไขปัญหานี้สินของครู ภายหลังจากที่มีครูจำนวนมากได้ร้องเรียนถึงความเดือดร้อนเรื่องปัญหานี้สิน (เรืองชัย ทรัพย์นิรันดร์, 2540, หน้า 41)

แต่การแก้ปัญหของภาครัฐเมื่อปี พ.ศ. 2540 ที่ผ่านมา ได้แก้ปัญหาโดยอนุมัติงบประมาณจำนวน 500 ล้านบาท เพื่อช่วยเหลือครู แต่เป็นสัดส่วนที่ต่างกันจากหนี้ของครูอย่างเห็นได้ชัด จึงมีครูส่วนน้อยเท่านั้นที่ได้รับความช่วยเหลือ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าปัญหานี้สินของครูจะยังคงมีต่อไปอย่างต่อเนื่องจนกว่าครูจะปลดเปลื้องหนี้สินของตนเองได้ หรือไม่ก็ลาออกจากอาชีพครูไปเลย เพื่อบำเหน็จหรือเงินสะสมตลอดการเป็นครูมาปลดเปลื้อง (เรืองชัย ทรัพย์นิรันดร์, 2540, หน้า 41)

จากปัญหาต่าง ๆ และปรากฏการณ์ที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาค่านิยม ระบบคุณค่า และพฤติกรรมในการดำรงชีวิตของข้าราชการครูที่เป็นหนี้ เพื่อจะได้ทราบว่า สาเหตุที่แท้จริงของการเป็นหนี้สินเป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง ซึ่งผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนี้สินของครูได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาค่านิยม และระบบคุณค่าของข้าราชการครูที่มีหนี้สิน
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการดำรงชีวิตของข้าราชการครูที่มีหนี้สิน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทราบและเข้าใจพฤติกรรมในการดำรงชีวิตของข้าราชการครูว่าเกิดจากค่านิยมและระบบคุณค่าที่ส่งผลให้ข้าราชการครูเป็นหนี้
2. รัฐ ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานอื่นสามารถที่จะนำข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในหน่วยงาน องค์กร ตลอดจนการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาหนี้สินของข้าราชการครู

ขอบเขตของการวิจัย

ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยออกเป็น 4 ด้านดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่
2. ขอบเขตด้านประชากร
3. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล
4. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เขตพื้นที่ทุกอำเภอ / กิ่งอำเภอในจังหวัดลำพูน ที่มีโรงเรียน และข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดลำพูน และปฏิบัติการสอนอยู่

2. ขอบเขตด้านประชากร

ได้กำหนดประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดลำพูน ที่มีหนี้สิน โดยสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มประชากรดังกล่าวจำนวน 12 คน โดยมีหนี้สิน ในระบบที่ตรวจสอบได้คนละไม่ต่ำกว่า 1 แสนบาท

3. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ได้แบ่งแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 แหล่งใหญ่ ๆ ดังนี้

3.1 แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ซึ่งได้แก่ ตำราวิชาการ รายงานประจำปี วารสาร แผ่นพับ หนังสือพิมพ์

3.2 แหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล

(1) ข้าราชการครูที่มีหนี้สิน และไม่มีหนี้สิน

(2) เครือญาติของข้าราชการครูที่มีหนี้สิน เช่น บิดา มารดา สามี ภรรยา พี่น้อง รวมไปถึงเพื่อนร่วมงาน เพื่อนบ้านใกล้เคียง

(3) นายทุนเงินกู้ในระบบ เช่น เจ้ามือห่วยเถื่อน เจ้าของโรงสี เจ้าของโรงงานแกะสลัก เจ้าของกิจการค้า ห้างร้านต่าง ๆ ฯลฯ

(4) แหล่งเงินกู้และสถาบันการเงินในระบบ เช่น เจ้าหนี้ที่สหกรณ์ออมทรัพย์ครูลำพูน เจ้าหนี้ที่ธนาคารออมสิน เจ้าหนี้ที่ธนาคารกรุงไทย เจ้าหนี้ที่ธนาคารอาคารสงเคราะห์ และเจ้าหนี้ที่ธนาคารการเกษตรและสหกรณ์

4. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ 2 ข้อดังนี้

4.1 ศึกษาค่านิยมในเรื่องต่าง ๆ ของข้าราชการครูที่มีหนี้สิน เช่น ค่านิยมการกินอยู่ การแต่งกาย การใช้เครื่องอำนวยความสะดวก การใช้ของฟุ่มเฟือยที่เกินความจำเป็น ค่านิยมในด้านนันทนาการ เที่ยวเตร่ พบปะสังสรรค์ การออกงานสังคม การเลี้ยงรับ – เลี้ยงส่ง และค่านิยมที่ทำให้ผู้อื่น เป็นต้น

4.2 ศึกษาระบบคุณค่าของการนำไปสู่การเป็นหนี้ของข้าราชการครู เช่น การกู้เพื่อลงทุน การสร้างงานเพื่อทำอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้ การกู้เพื่อสร้างที่อยู่อาศัย การกู้เพื่อการศึกษา เพื่อพัฒนาความก้าวหน้าของตนเอง และสมาชิกในครอบครัว การทำกิจกรรมทางสังคม ศาสนา เพื่อสาธารณะประโยชน์

4.3 ศึกษาพฤติกรรมของข้าราชการครูที่เป็นหนี้ เช่น การเที่ยวเตร่ตามสถานบริการ สถานเริงรมย์ การเสี่ยงโชค เล่นการพนัน ซื้อมห่วย การเข้าสังคม ปะทะสังสรรค์ อุบัตินิสัย

ความใจกว้าง กล้าได้กล้าเสีย ตลอดจนความปรารถนาในการขับเคลื่อนชีวิต และการแสดงออก ที่ต้องการให้คนอื่นยอมรับด้วยการใช้ทรัพย์สินเงินทองแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้มาของการยอมรับ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่มีคุณค่า ให้คุณค่า ยอมรับว่ามีความสำคัญ ต่อชีวิต แล้วนำมา เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต อีกนัยหนึ่ง ค่านิยม หมายถึง ความคิดที่เกี่ยวกับสิ่งที่บุคคลคิดว่า เป็นสิ่งที่บังคับต้องทำ และปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เช่น เพิ่มพูนด้านวิชาการ ด้านวัตถุ ด้าน นันทนาการ สังคม การเมือง ศาสนา และวัฒนธรรม ตลอดจนการดูแลสุขภาพ

ระบบคุณค่า หมายถึง วิธีคิด วิธีการมอง หรือการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล ที่คน ส่วนใหญ่ หรือสังคมในระดับกว้างยอมรับว่าดี ถูกต้อง เป็นการกระทำที่ก่อประโยชน์ต่อตนเอง ต่อชุมชน และสังคมส่วนรวม เช่น การอุปถัมภ์ช่วยเหลือคนยากไร้ คนที่ด้อยกว่า การเข้าร่วม กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ การทำบุญ การปฏิบัติสืบทอดวัฒนธรรม เป็นแบบแผนของ ค่านิยม สะท้อนให้เกิดพฤติกรรมในการดำรงชีวิต หรือ เป็นวิธีคิด ความรู้สึกของบุคคลที่แฝง อยู่และสามารถจะกระทำ แสดงออกมาในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เป็นความรู้สึกที่เอาชนะ เช่น การสอบแข่งขันเพื่อเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น การสร้างบ้านหลังใหญ่ การซื้อรถยนต์ที่มีราคา แพง เป็นต้น

พฤติกรรม หมายถึง การแสดงออก การปฏิบัติตนทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว การแสดงออก เป็นประจักษ์ชัดเป็นบุคลิก อุปนิสัย แสดงออกเป็นครั้งคราวที่เกิดขึ้นเอง โดยขึ้นอยู่กับภาวะ ทางจิตใจ อารมณ์ สถานการณ์ และสภาวะแวดล้อมที่บีบบังคับในขณะนั้น ที่กระตุ้น ผลักดัน ให้แสดงออกโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ เช่น การพูดความจริง พูดโกหก การกิน การเที่ยว การเล่น การพนัน การมอง การแสดงอารมณ์ เป็นต้น

ข้าราชการครูที่เป็นหนี้ หมายถึง บุคคลที่ปฏิบัติการสอน หรือปฏิบัติงานเกี่ยวกับการ จัดการศึกษา ทั้งใน และนอกสถานที่ ในสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัด ลำพูน ที่ไปกู้เงิน จากบุคคล องค์กรหน่วยงาน หรือสถาบันการเงินต่าง ๆ ทั้งในระบบ และนอกระบบ และอยู่ใน ระหว่างการชำระหนี้